

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

พรพิทักษ์ เข็มบาสต์ย์¹ และวรรณพล พิมพะสาสิทธิ์²

ได้รับบทความ: 27 สิงหาคม 2562

แก้ไขบทความแล้วเสร็จ: 17 ธันวาคม 2562

ตอบรับตีพิมพ์: 19 ธันวาคม 2562

เผยแพร่: 21 มกราคม 2563

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาอยู่ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาถึงแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมไทย (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รายงานงานวิจัย บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นความสำคัญและนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนา

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์พบว่า 1) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศ มีวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การปลูกฝังในหลักสูตรการศึกษาและการปลูกฝังโดยสถาบันครอบครัว 2) แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมไทยมีแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ 3 แนวทาง คือ การปลูกฝังในหลักสูตรสถาบันการศึกษา การปลูกฝังในสถาบันทางสังคม และการใช้หลักศาสนาในการช่วยขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรม 3) รูปแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ได้แก่ การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา การร่วมมือกันโดยการปลูกฝังในสถาบันครอบครัว การส่งเสริมด้านการปฏิบัติและการเป็นแบบอย่างที่ดี และการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน ในการกำหนดแนวทางการศึกษา

คำสำคัญ: การปลูกฝัง/ คุณธรรมจริยธรรม/ สังคมไทย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้นิพนธ์ประสานงาน

อีเมลล์: hembasat_5605@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุภาพ
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อีเมลล์: pwannapol@yahoo.com

MORALITY AND ETHICS INDOCTRINATION GUIDELINES IN THAI SOCIETY

Ponpitak Hembasat¹ and Wannapol Pimpasalee²

Received: August 27, 2019

Revised: December 17, 2019

Accepted: December 17, 2019

Available Online: January 21, 2020

ABSTRACT

This article has three purposes of study, which are (1) to study the indoctrination of morality and ethics in Thai society and abroad, (2) to study the guidelines for the indoctrination of morality and ethics for Thai society, and (3) to propose the moral establishing model for development in Thai society. In this study, the data collection method was performed by document synthesis and analysis as well as collecting findings from related research. The target group was research reports, academic articles, and associated books, which will be categorized according to the essential issues and presented with descriptive writing.

From the synthetic and analysis, it can be found that 1) indoctrination of morality and ethics in Thai society and abroad can be categorized into two main issues, which are the indoctrination in the educational curriculum and family institutions, 2) there are three guidelines for indoctrination of morality and ethics for Thai society that can be applied, they are, to be indoctrinated through the educational curriculum, social institutions, and the use

---

¹ Lecturer of Bachelor of Innovation for Local Development,
Faculty of Bachelor of Arts, Kalasin University
Corresponding author
E-mail: hembasat_5605@hotmail.com

² Lecturer of Sciences and Mathematics, Faculty of Science and Health,
Kalasin University
E-mail: pwannapol@yahoo.com

of religious principles to help refine morality and ethics, and 3) model for moral and ethical development in Thai society are educational curriculum reformation, the collaboration by indoctrinated family institutions, ethical practices, and role model promotion, and the participation of public and private organizations in establishing educational guidelines.

KEYWORDS: Indoctrination/ Morality and Ethics/ Thai Society

บทนำ

คุณธรรมจริยธรรมนับเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติและจะต้องปลูกฝังให้กับคนในสังคม เพราะหากคนในสังคมเป็นคนดีแล้ว สังคมก็จะมีความสุข แต่ถ้าคนในสังคมไม่ดีก็就会有ความวุ่นวายเดือดร้อน ฉะนั้นแล้วคุณธรรมจริยธรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยในการเตือนสติการกระทำของมนุษย์ให้มีการรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นไปทิศทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต โดยสังคมใดมีผู้ที่มีคุณธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สังคมนั้นย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สำหรับประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมที่กำหนดคุณค่าของวัตถุ เกินจริง ทำให้คนพยายามตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การที่จะพัฒนาประเทศให้บังเกิดความเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศได้นั้น ปัจจัยที่ถือว่าสำคัญมากคือการที่มนุษย์เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมโดยสมบูรณ์ และกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุด คือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในประเทศเพื่อที่จะเป็นเกราะป้องกันในการเป็นสังคมที่มีความเจริญทางด้านจิตใจที่ดีได้ คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การที่จะให้คนในสังคมมีคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม อันจะส่งผลให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้นั้น ควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัยที่เข้ารับการศึกษานี้คุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็น และควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียน ครู ผู้ปกครองและสังคม ต้องการให้มีขึ้นในตัวของผู้เรียนซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมชมชอบและให้การสนับสนุน เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามคุณธรรมจริยธรรมจะประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบหลายอย่างเข้าด้วยกัน ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน เป็นสิ่งจำเป็นในสังคม ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าจะบังเกิดขึ้นเมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม นโยบายสังคมของรัฐบาล มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ในส่วนของภาคการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา

คุณธรรม จริยธรรมจึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง (สุภาพร สุขสวัสดิ์, 2552, หน้า 24)

ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรีได้ให้ความเห็นว่าการปลูกฝัง จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยต้องดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ การ “ปลูก” และการ “ปลุก” ในส่วนของการ “ปลูก” นั้นใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่เปรียบเป็นดั่งผ้าขาวและจะเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคตเพื่อเจริญงอกงาม เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งคุณธรรมจริยธรรมที่จะเผยแพร่ในสังคมไทยต่อไป ส่วนการ “ปลุก” นั้น ใช้กับผู้ใหญ่ที่บางครั้งได้หลงลืมหรือละเลยการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติให้เกิดการระลึกรู้ถึง ตระหนักถึงความสำคัญในการนำคุณธรรมจริยธรรมกลับมาใช้ในการดำรงตน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนต่อไป อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่ามาตรการการแก้ปัญหาในสังคมไทยด้วยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจและทำทลายในสังคมยุคปัจจุบันเพราะการสอนคุณธรรมจริยธรรมนั้นควรจะเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติให้เห็นเป็น ตัวอย่างที่ดี โดยเริ่มจากบุคคลในครอบครัว โรงเรียน รวมไปถึงคนในสังคมที่อยู่แวดล้อม และพึงกระทำอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษา ด้วยเหตุนี้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น Phra Phrom Kunakorn (2008, pp. 1-6) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาควรเป็นการพัฒนาฝึกฝนมนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามโดยการเรียนรู้ ฝึกหัดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ควบคู่กันเป็นเนื้อเดียว จะแยกจากกันมิได้ เมื่อรวมกับการกระทำดีแล้วจึงกล่าวได้ว่าสามารถนำความรู้ศักยภาพที่มีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตตนและส่วนรวมได้

บทความนี้จึงนำเสนอประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศว่าในสังคมไทยและในต่างประเทศมีแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมที่มีความแตกต่างกันอย่างไรและสำหรับในประเทศไทยสามารถที่จะนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้กับประเทศไทยได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยว่าแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในต่างประเทศที่ได้ศึกษามานั้นหากนำมาปรับใช้ในสังคมไทย ควรนำมาปรับใช้ในด้านใด เพื่อที่จะให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากที่สุด

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศ

สำหรับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นพบว่าเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญของแต่ละประเทศที่นำมาใช้ในการพัฒนาประเทศของตนหรือประเทศนั้น ๆ ให้มีความเจริญทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศมีประเด็นที่ได้จากการศึกษา 2 ประเด็นคือ

1. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษา

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาคือการสอดแทรกคุณลักษณะหรือเนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมโดยมีการจัดเข้าไปให้อยู่ในหลักสูตรการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ถือว่าเป็นเรื่องบังคับที่ต้องรู้ของคนในประเทศ โดยกลวิธีดังกล่าวนับเป็นมาตรการระยะยาวที่ต้องการให้คนในประเทศซึมซับแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในการดำเนินชีวิตในการที่จะให้เป็นเหมือนเตือนใจในการกระทำผิดของคนในสังคม โดยประเทศที่ใช้แนวทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษา จากการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1.1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเกาหลีใต้

จินตนา พุทธรเมตตะ (2548, หน้า 102-107) มองว่านโยบายการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัว ตามปรัชญาขงจื้อและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนโดยสร้างหลักสูตรการสอนคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน จากการศึกษาพบว่า การยึดมั่นและปฏิบัติตามคำสอนของขงจื้อทำให้ครอบครัวของคนเกาหลีเป็นครอบครัวที่มีคุณธรรมและมีจริยธรรมสูง แม้ปัจจุบันสภาพสังคมเกาหลีจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ทุกครอบครัวยังคงปฏิบัติตามคำสอนอย่างเหนียวแน่น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมประเทศสาธารณรัฐเกาหลีมีหลักสูตรการสอนคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน คือ หลักสูตรตรงและหลักสูตรแฝง หลักสูตรตรงคือหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่าระดับใดต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มุ่งอภิปรายคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำมาหาสาเหตุและเหตุผลที่ดีในการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีตามหลักจริยธรรม ทั้งนี้ได้มีการแยกระดับชั้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) ระดับอนุบาล - ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 2) ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) ระดับมัธยมปลาย - ระดับอุดมศึกษา และเมื่อทุกคนสำเร็จการศึกษาแล้วทุกคนจะประกอบอาชีพด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาอย่างจริงจัง ส่วนหลักสูตรแฝงคือหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียน

เกิดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง มีการยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นในทุกเรื่อง

จากการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมของประเทศเกาหลีพบว่า ประเทศเกาหลีสร้างจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการหล่อหลอมให้พลเมืองได้สร้างจิตสำนึกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งก็ทำให้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในประเทศเกาหลี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะอุปนิสัย การศึกษา การเมือง อีกทั้งก็ได้ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในเรื่องต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้กล่าวว่าแนวทางมาตรการของประเทศเกาหลีนี้ ซึ่งหากสังคมไทยจะนำมาปรับใช้ ก็นับว่าเป็นกลไกสำคัญในการเป็นทางออกที่ดีสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ได้

1.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย

จากงานวิจัยของ ธนพล จาดใจดี (2548, หน้า 101-109) พบว่า ประเทศอินเดียใช้มาตรการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในระบบการศึกษาให้กับนักเรียนนักศึกษาทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เหตุเพราะการที่อินเดียเป็นรัฐโลกวิสัย (Secular State) ทำให้ไม่มีการสอนศาสนาในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งนักวิชาการได้วิจารณ์ว่าเป็นการริดรอนสิทธิของเด็กจำนวนล้าน ๆ คนในอินเดียที่จะได้เรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ส่วนโรงเรียนเอกชนสามารถสอนศาสนาได้แต่ลดลงและไม่เอาจริงเอาจัง เพราะเกรงว่าชาวฮินดูหัวรุนแรงจะแค้นเคืองเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนสอนศาสนา มหาตมะคานธีเห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการสอนศาสนาในโรงเรียน โดยให้คำแนะนำว่าควรรวมการศึกษาหลักคำสอนของศาสนาอื่น นอกเหนือจากศาสนาของตนเองด้วย เพื่อความเข้าใจและยกย่องหลักคำสอนของศาสนาหลัก ๆ หลายศาสนาของโลกด้วยความเคารพและมีจิตใจกว้าง

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดียใช้รูปแบบการจัดการระบบการศึกษาในการสอนหลักศาสนาเป็นตัวหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลโดยสอดแทรกไปในวัฒนธรรม ตลอดจนแนวทางการดำรงอยู่ และวิถีชีวิตของบุคคล

1.3 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไทย

ในส่วนของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบโดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยมุ่งเน้นทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น เป็นการพัฒนาด้านเจตคติของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการสอนคุณธรรมจริยธรรมจัดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

ความรู้สึก จิตใจ และมีความเป็นนามธรรมสูง อาจกล่าวได้ว่าการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนนั้นเป็นหลักสูตรแฝง (Hidden curriculum) หากผู้ใช้หลักสูตรไม่คำนึงถึง ก็อาจไม่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้เลย ซึ่งแตกต่างไปจากด้านความรู้และด้านทักษะที่ปรากฏ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชา อีกทั้งเนื้อหาในกลุ่มสาระต่าง ๆ ก็มีเนื้อหาเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูอาจจะเลยการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้ เนื่องจาก คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีลักษณะเป็นนามธรรมทำให้ยากต่อการวัดและการตัดสินอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง กล่าวคือแนวทางการประเมินต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจน (Napaton & Lawthong, 2014; Junsan & Suntawan, 2015)

สำหรับประเทศไทยกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านมาส่วนมากจะเป็นในลักษณะของการใช้ระบบการศึกษาเข้ามาช่วย คือมีการสอนรายวิชาพระพุทธรศาสนา แต่หากกล่าวถึงเรื่องการนำมาปฏิบัติยังเป็นในลักษณะของการสอนเพียงแค่อ่านให้รู้ยังไม่ได้สอนในเรื่องของการนำมาปฏิบัติใช้เป็นการสอนแค่ให้รู้ เพราะส่วนมากการสอนในเรื่องการปฏิบัติของคนไทยยังเป็นลักษณะของการสอนสอนเชิงแฝงเข้าไปในเรื่องนั้น ๆ เช่น การจัดอบรมโครงการคุณธรรมจริยธรรม โครงการอบรมธรรมะ โดยกระบวนการดังกล่าวยังขาดความชัดเจนและต่อเนื่องของการนำมาปรับใช้ให้เป็นวิถีบังคับของคนไทย เฉกเช่นเดียวกับลักษณะของกฎหมาย

2. การปลูกฝังโดยสถาบันครอบครัว

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้การปลูกฝังโดยสถาบันครอบครัว คือ การสอดแทรกคุณลักษณะหรือเนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม โดยมีการจัดเข้าไปในลักษณะที่บุคคลในครอบครัวเป็นผู้ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างภายในครอบครัว อาทิ พ่อ แม่ หรือผู้ปกครอง คือ บุคคลที่เป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม โดยกระบวนการดังกล่าวจะเป็นมาตรการที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้ซึมซับแนวคิด ได้เห็นถึงตัวอย่างที่ดี และนำมาซึ่งพฤติกรรมและการเลียนแบบที่ดีของคนในสังคมต่อไปได้ โดยประเทศที่ใช้แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโดยสถาบันครอบครัว จากการศึกษาที่มีดังต่อไปนี้

2.1 ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศนิวซีแลนด์

ศศิธร เล็กสุขชี และคณะ (2549, หน้า 31-53) กล่าวว่า ประเทศนิวซีแลนด์จัดเป็นประเทศขนาดเล็กมีขนาดของประชากรเพียง 4.5 ล้านคน แต่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

คุณลักษณะของคนนิวซีแลนด์เหล่านี้เกิดขึ้นจากระบบวัฒนธรรมที่เข้มแข็งที่เรียกว่า “แก่นค่านิยม” ที่มาจากสถาบันหลัก 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและเศรษฐกิจ และการเมืองระดับชาติ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดภูมิปัญญาแห่งการบ่มเพาะและกำกับ ระบบการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่คนนิวซีแลนด์ให้มีจิตสำนึกในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ นอกจากนี้สถาบันการศึกษายังทำหน้าที่ปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมที่ดีต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียนเป็นลักษณะการเตรียมความพร้อมทางด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์ และด้านการเข้าสังคมของ ผู้เรียนโดยแนวทางเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อบ่มเพาะและสอนผู้เรียนให้สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้เหมาะสมกับสังคม

การพัฒนาคุณธรรมของประเทศนิวซีแลนด์เน้นในเรื่องการปลูกฝังผู้เรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งมีวิธีการกำกับติดตามในการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมให้กับผู้เรียน รวมถึงประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศศรีลังกา

จะเห็นได้จากงานวิจัยของธัมมนนทาทิกษุณี (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์) (2548, หน้า 128-135) กล่าวว่า ประเทศศรีลังกานับว่าเป็นประเทศที่มีความผูกพันตามแนวทางของศาสนาพุทธ โดยส่วนหนึ่งของกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของชาวพุทธนั้นผูกพันชัดเจนกับลักษณะชาวศรีลังกาที่เน้นให้ความสำคัญกับคนในครอบครัว โดยกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะเริ่มจากการทำร่วมกันในครอบครัวและอิทธิพลส่วนหนึ่งเป็น ผลพลอยได้จากการที่เด็ก ๆ มีความคุ้นเคยกับพิธีกรรมการปฏิบัติศาสนาจากโรงเรียนพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ชาวศรีลังกาจะใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สมถะ อยู่กับธรรมชาติ ส่วนปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประเทศศรีลังกาประสบความสำเร็จในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวงกว้างคือ การที่รัฐให้ความสำคัญในการเข้ามารับผิดชอบต่อจัดการดูแลเรื่องหลักสูตรการสอนโรงเรียนพุทธศาสนา โดยรัฐให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนศาสนาในเชิงรูปธรรม และมีระบบการวัดผลการศึกษาเมื่อนักเรียนที่มีวุฒิจากโรงเรียนพระพุทธศาสนาเมื่อประสงค์จะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยสามารถนับคะแนนพิเศษ 10 คะแนนจากโรงเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งนับเป็นวิธีการที่สร้างความนิยมและตอกย้ำให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญทั้งความสนใจในการที่จะปลูกฝังนักเรียนให้มีคุณธรรมในแนวพุทธ

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศประเทศศรีลังกาใช้กระบวนการที่เริ่มจากการใช้สถาบันครอบครัวเป็นหลักที่มีให้โน้มน้าวที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีที่เกิดขึ้นแก่คนในครอบครัวและสังคม โดยเป็นการหล่อหลอมเรื่องเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่สร้างขึ้นเองได้จากการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างตลอดจนการให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในศาสนาเนื่องจากเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในเรื่องของศาสนาเป็นหลักซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับคำว่าคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เด็กเพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในหลักของศาสนา

2.3 ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศสวีเดน

สมชาย เสริมแก้ว (2549, หน้า 41-70) มองว่าประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในด้านการใช้ตัวแบบสถาบันทางสังคมเป็นหลักในการปลูกฝังพฤติกรรมแนวทางในด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมากดังเช่นแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันครอบครัวของชาวสวีเดนพบว่า พ่อแม่จะพยายามอบรมสั่งสอนบุตรให้เติบโตขึ้นมาพร้อมกับความมีประสิทธิภาพที่เหนือกว่าเพื่อนบ้าน บทบาทของผู้เป็นแม่คือการเป็นแม่บ้านดูแลเรื่องอาหารการกินผนวกกับการสอนเรื่องวินัยไปในตัว ทั้งนี้ยังมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ลูกฟังก่อนนอน มีการสอดแทรกสาระเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ เช่น การทิ้งเศษขยะลงถัง ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ฯลฯ นอกจากนี้ประเทศสวีเดนยังให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมากโดยจะมีการวิจัยความต้องการด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศสวีเดนนับว่า มีคุณภาพสูง ด้วยรัฐบาลให้ความสำคัญ การเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรม เด็กได้เรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตั้งแต่วัยเยาว์ รู้จักตัวเองตั้งแต่เมื่อจบประถมศึกษา เด็กจึงมีความพร้อมในการเลือกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาในสายสามัญและสายอาชีวะนอกจากนี้มีการปลูกฝังคุณธรรมด้วยสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา รัฐจะเอื้ออำนวยให้สังคมมีความสุข มีคุณธรรมด้วยระบบประกันสังคมที่ดีที่สร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องกังวลและมีการออกกฎหมายและเคร่งครัดในการบังคับใช้ มีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎกติกาของสังคม

บทวิเคราะห์แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

จากการวิเคราะห์แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยและในต่างประเทศ ผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์และเสนอเป็นประเด็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย ทั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ผ่านแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการสะท้อนถึงบทบาทและแนวทางที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 แนวทางดังนี้

1. การปลูกฝังในหลักสูตรสถาบันการศึกษา

สำหรับแนวทางในเรื่องการปลูกฝังในหลักสูตรสถาบันการศึกษากับการแก้ไขปัญหาสังคม นับว่าเป็นทางออกที่สำคัญดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของจินตนา พุทธิเมตตะ (2548) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเกาหลี ผลการศึกษาพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสาธารณรัฐเกาหลีนั้นมีการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ (1) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัว (2) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคม โดยประเทศเกาหลีนั้นแนวทางการปฏิบัติตามคำสอนของลัทธิขงจื้อ ในภาวะของความแตกต่างกันนั้นไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใดก็ตามเราควรประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทกับหน้าที่ของเรา ซึ่งในประเด็นนี้ถือเป็นเรื่องแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวที่เน้นให้ประพฤติปฏิบัติตนตามลัทธิคำสอนของขงจื้อ เช่นเดียวกันกับในประเทศอินเดียใช้การศึกษาโดยใช้หลักสูตรวิชาศาสนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน จากงานวิจัยของ ธนพล จาดใจดี (2548) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศอินเดียจะมีการนำหลักหลักสูตรวิชาศาสนามาปรับใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากประเทศอินเดียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายในเรื่องศาสนาและไม่สามารถที่จะประกาศความชัดเจนในเรื่องของศาสนาใดศาสนาหนึ่งได้

จากการศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในต่างประเทศพบว่า ต่างประเทศมีความละเอียดอ่อนในการจำแนกเรื่องหลักสูตรการศึกษากับการสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะจากกรณีตัวอย่างในต่างประเทศหากเปรียบเทียบกับสังคมไทยพบว่า แนวทางที่สังคมเกาหลีนำมาใช้ประพฤติปฏิบัติกันและในประเด็นเรื่องของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมในโดยใช้หลักสูตรสถาบันการศึกษา โดยเกาหลีมีการจัดทำหลักสูตรตรงและหลักสูตรแฝงที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากสถานการณ์

และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง เพราะหากเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่าประเทศไทยยังไม่มีหลักสูตรตรงที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร เพราะที่ผ่านจะเป็นลักษณะของหลักสูตรแฝงและขาดความต่อเนื่องในการนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดผลจริงส่วนมากหลักสูตรที่พบในประเทศจะเป็นลักษณะของการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งขาดความต่อเนื่องในการนำไปปฏิบัติใช้ในขณะทีแนวทางการปลูกฝังในหลักสูตรสถาบันการศึกษาของประเทศอินเดียมีความชัดเจนมากเช่นกันเพราะประเทศอินเดียมีหลักสูตรการศึกษาในวิชาศาสนาที่ให้ทุก ๆ ศาสนามีคำสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกอยู่ อีกทั้งประเทศอินเดียมีการใช้หลักแนวคิดในประเด็นเรื่องของการศึกษาเป็นฐานที่สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก โดยครูอาจารย์เป็นกำลังสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กซึ่งถ้าหากครูอาจารย์ทำไม่ได้ก็หมายความว่าพวกเขาละทิ้งความรับผิดชอบต่อสังคมต่อประเทศชาติและไม่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของตนเอง

อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย นับเป็นแนวทางที่น่าสนใจที่ประเทศไทยควรนำมาปรับใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษาในการสอดแทรก การเรียนการสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ตั้งแต่วัยเยาว์และมีการจำแนกความเหมาะสมการเรียนการสอนในแต่ละช่วงอายุ ทั้งนี้เพราะดังคำกล่าวที่ว่า เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวหากใส่ข้อมูลอะไรลงไปเด็กก็จะรับรู้ในสิ่งนั้น เช่นเดียวกันหากประเทศไทยมีแนวทางการจัดหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาการสอนคุณธรรมจริยธรรมก็จะทำให้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมซึมซับเข้าสู่ตัวเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ เป็นการปูพื้นฐานที่ดีสำหรับเด็กในการก่อให้เกิดการมีจิตสำนึกที่ดีในสังคมได้

2. การใช้สถาบันทางสังคมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

สำหรับแนวทางการใช้สถาบันทางสังคมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น พบว่าสถาบันทางสังคมนับเป็นแบบแผนหลักในการปูพื้นฐานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในทุกช่วงวัย อาทิ สถาบันครอบครัว ที่เริ่มจากพ่อแม่ผู้ปกครองในการประพฤติตนเป็นแบบอย่างเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการมีมาตรการที่ดีพร้อมให้การหล่อหลอมให้บุคคลในครอบครัวเป็นบุคคลที่ดีมีจิตสำนึกโดยจิตสำนึกของบุคคล

ดั่งงานวิจัยของสมชาย เสริมแก้ว (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศสวีเดนเซอร์แลนด์ กล่าวได้ว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลคือ

- 1) ชาวสวิตเซอร์แลนด์ ตระหนักว่า เด็กคืออนาคตของชาติ การมีบุตรเป็นเรื่องที่ท้าทายทั้งชายและหญิงในการที่ต้องอบรมเลี้ยงดูให้มีคุณภาพ
- 2) ชาวสวิตเซอร์แลนด์ เชื่อว่าพ่อแม่มีส่วนสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ที่ไม่มีใครทดแทนได้ ดังนั้นเมื่อมีบุตร ฝ่ายหญิง ส่วนใหญ่จึงลาออกจากงานเพื่อทำหน้าที่เป็นแม่ และแม่จะทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในตัวลูกด้วยวิถีชีวิตประจำวัน
- 3) ชาวสวิตเซอร์แลนด์ ตระหนักว่าสังคมในเมืองใหญ่ไม่ช่วยหล่อหลอมให้บุตรมีคุณลักษณะที่ดีได้เท่าชุมชนนอกเมืองใหญ่ ด้วยเชื่อว่าบรรยากาศและกระบวนการทางสังคมของชุมชนเล็ก ๆ จะช่วยได้ คู่แต่งงานจึงนิยมย้ายออกจากเมืองใหญ่ไปอยู่ตามชุมชน เช่นเดียวกับ งานวิจัยของศศิธร เล็กสุขศรี และคณะ (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศนิวซีแลนด์ พบว่าการพัฒนาคุณธรรมของประเทศนิวซีแลนด์เกิดจากการร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมบนพื้นฐานของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนา วัฒนธรรม ที่ร่วมกันหลอมรวมสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความดี สร้างค่านิยมที่ดีให้กับคนในประเทศ

จากแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศสวิตเซอร์แลนด์ นับเป็นแนวทางสำคัญที่ควรนำมาปรับใช้กับสังคมไทยเหตุเพราะสถาบันครอบครัวนับเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญสำหรับคนไทยเพราะเป็นสถาบันแรกเริ่มที่ช่วยหล่อหลอมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม เมื่อเด็กเห็นแบบอย่างจากการกระทำของคนในครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัย เด็กจะพัฒนาค่านิยมและทัศนคติของตนนับแต่นั้น ซึ่งเป็นกระบวนการจิตใต้สำนึกจากการเห็นการปฏิบัติเพราะค่านิยมที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ การสื่อสารผ่านการปฏิบัติและการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการปลูกฝังคุณธรรมควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นลำดับแรก ซึ่งหากประเทศไทยนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้กับประเทศก็นับเป็นกลวิธีที่ดีที่ช่วยหล่อหลอมให้คนไทยมีจิตสำนึกสำนึกที่ดี มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีตั้งแต่วัยเยาว์ได้

3. การใช้หลักศาสนาเป็นแนวทางขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรม

สำหรับแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยการใช้หลักศาสนาเป็นแนวทางในการขัดเกลานับว่าเป็นเรื่องที่สังคมไทยได้มีการนำมาใช้กับสังคมไทยเป็นระยะที่นานพอสมควร แต่ยังคงขาดรูปแบบรูปแบบของการนำไปปฏิบัติที่เห็นผลได้จริง เพราะที่ผ่านมามีการสอนเรื่องศาสนาสำหรับคนไทยเป็นแค่การสอนเพียงให้รู้แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติเท่าที่ควร ทว่าศาสนาพุทธนับเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือ

กันมากที่สุดตลอดจน วิธีชีวิตแนวทางการใช้ชีวิตต่างๆของคนไทยก็อยู่ภายใต้หลักของศาสนา เหตุเพราะศาสนาเปรียบเสมือนกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจตลอดจนการกระทำของมนุษย์ให้รู้จัก ผิด ชอบ ชั่ว ดี โดยแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะสอดแทรกไปในวัฒนธรรม แนวทางการดำรงอยู่ วิธีชีวิตของบุคคลอีกทั้งการนำธรรมะของพระพุทธเจ้าเข้ามาใช้ในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้กับเด็กตลอดจนการที่มีหลักสูตร รวมถึงการอบรมให้เด็กหรือบุคลากรในทุกภาคส่วนได้เข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานที่โปร่งใส และช่วยแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ อัมมพันธ์ ภิภุณี (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์) (2548) ที่ได้การศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศศรีลังกา พบว่าสำหรับการใช้ธรรมะเป็นมาตรการในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นพบตัวแบบได้จากประเทศศรีลังกา ที่รัฐให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแนวพุทธ อีกทั้งให้ความสำคัญและสนับสนุนการเรียนในโรงเรียน พุทธศาสนาวินยาศิลาผ่านโรงเรียนพุทธศาสนา โดยรับผิดชอบจัดการดูแลเรื่องการเรียนการสอน ผลิตตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนพุทธศาสนาในทุกระดับชั้นนับเป็นการสร้างมาตรฐานองค์ความรู้ทั่วประเทศ และรัฐเป็นผู้รับผิดชอบออกข้อสอบในชั้นที่ 10 และออกใบประกาศนียบัตรแก่นักเรียนที่จบการศึกษาด้วย

จากแนวทางดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยกับศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันเพราะศาสนาพุทธนับเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สำคัญของบุคคล หากบุคคลใดดำเนินชีวิตนอกรอบของหลักศาสนาแสดงว่าบุคคลนั้น เป็นบุคคลที่ประพฤติผิดในธรรม จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาใช้การปลูกฝังค่านิยมการแก้ไขปัญหาสังคมด้วยการนำหลักธรรมมาช่วยการขัดเกลาสำหรับสังคมไทย มีในรูปแบบของการสอนธรรมะ การจัดแข่งขันปัญหาธรรมะ เพื่อที่จะนำไปสู่การเลื่อนชั้น หากบุคคลใดได้เลื่อนชั้นที่สูงขึ้นแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจในเรื่องของธรรมะและศาสนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในสังคมไทยยังมีก่อตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นเพื่อที่จะให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสมาเข้าค่ายเรียนรู้ และได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบของโครงการ การเข้าค่ายธรรมะ เพราะหลักการนี้จะ เป็นสิ่งที่ปลูกฝังให้เด็กมีหลักการใช้ชีวิตที่ไม่หลงผิด ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวนี้ว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยเป็นอย่างมากเพราะหากบุคคลใดมีคุณธรรมจริยธรรมเตือนใจในสายเลือด บุคคลนั้นก็ดำเนินตนให้ไปในรูปแบบการใช้ชีวิตไปในทางที่ดีแม้ว่าแนวทางดังกล่าวนี้จะไม่มีความชัดเจนว่า ประสบความสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหน แต่ผู้เขียนมองว่าแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่คู่

กับความเป็นคนไทยที่ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ และต้องใช้เป็นเครื่อง
เตือนสติของคนไทยให้มีกรอบศีลธรรมในการดำเนินชีวิต

บทสรุป

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา
ประเทศ จะเห็นงานวิจัยของเจ้อจันท์ จงสถิตอยู่ และคณะ (2555, หน้า ช-ญ)
พบว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ ๆ ที่ประเทศส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็น
ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อเป็นฐานในการอยู่ร่วมกันใน
สังคมอย่างสันติ นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า สถาบันการศึกษา สถาบัน
ครอบครัว และสถาบันศาสนา ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ
นับเป็นรากฐานสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมโดยสถาบันเหล่านี้
ล้วนนับเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบของสังคม ให้มีแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดี
ตามกรอบของสังคมทั้งนี้ข้อมูลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรมเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องและใช้เวลา และให้เชื่อมโยง
กับวิถีชีวิต รัฐที่เข้ามามีบทบาทดำเนินการสนับสนุนด้วยรูปแบบต่าง ๆ จะเป็น
ผลดีต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

สำหรับแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของในสังคมไทยที่ถือว่าเป็น
เป็นการแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาวคือ “การปลูกฝังจิตสำนึก” ให้คนใน
สังคมได้มีกรอบการปฏิบัติตนไปในแนวทางที่ดี โดยการปลูกฝังจิตสำนึกนับว่าเป็น
การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกมีความตระหนักรู้ในเรื่องคุณธรรม
จริยธรรม สำหรับสังคมไทยการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี คือ การปลูกฝังใน
สถาบันการศึกษาโดยสามารถทำได้โดยการจัดทำหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ
โดยตรง มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะมี
การวางแผนการสอนที่เริ่มต้นจากอายุ และมีการจัดทำหลักสูตรการสอนที่เป็น
รูปธรรม การปลูกฝังในสถาบันครอบครัว เป็นการสร้างแบบอย่างความประพฤติที่
ดีจากครอบครัว ผ่านการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังการสร้างจิตสำนึก การยอมรับ
ความแตกต่างของเด็กให้เริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ และการปลูกฝังโดยการใช้ธรรมะช่วยใน
การขัดเกลาจิตใจโดยการใช้หลักการศาสนารวมถึงหลักการศึกษามาเป็น
ตัวขับเคลื่อนเป็นฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กการใช้
ธรรมะเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาจึงทำให้เกิดแนวคิดในการจัดทำหลักสูตร
การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กเยาวชน ให้พึงประพฤติปฏิบัติตนให้
อยู่ในครรลองครองธรรมและนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นรากฐาน

สำคัญในการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้ชีวิต ซึ่งหากมีการประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ได้ ถือว่าเป็นแนวทางที่ดีที่จะช่วยให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความสงบสุขและมีความเจริญทั้งด้านจิตใจของคนในสังคมเป็นอย่างมาก

รูปแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

เพื่อเป็นการสร้างแนวทางและมาตรการที่สำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ให้มีความสำนึกมีความตระหนักรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลต่อองค์กรและต่อสังคม ผู้เขียนจึงได้นำเสนอรูปแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1) การปฏิรูปหลักสูตรโดยเน้นใช้หลักสูตรการศึกษาเป็นรากฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

สถาบันการศึกษาในทุกระดับชั้นควรมีการจัดหลักสูตรที่สอนคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงและมีการจำแนกช่วงวัยที่ชัดเจนในหลักสูตร โดยมีการแบ่งเป็นช่วงระดับผู้เรียนกับการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละระดับ รวมทั้งมีวิธีการกำกับติดตามในการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมให้กับผู้เรียน โดยแนวทางเหล่านี้ นับเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

2) ส่งเสริมการร่วมมือกันโดยการปลูกฝังในสถาบันครอบครัวให้พ่อแม่ผู้ปกครองประพฤติตนเป็นแบบอย่าง

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เริ่มจากพ่อแม่ผู้ปกครองประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุตรหลานนับว่าเป็นแนวทางหรือมาตรการที่มีความสำคัญและเป็นธรรมอย่างยิ่งเนื่องจากบุคคลจะเติบโตมาได้เป็นคนดีมีคุณธรรมที่อยู่อาศัยสภาพแวดล้อมการใส่ข้อมูลที่ดีในตัวบุคคลก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปฏิบัติตนของบุคคลนั้น ๆ อนึ่งการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนใช้ธรรมะเป็นตัวขัดเกลาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนับเป็นเรื่องที่สถาบันครอบครัวควรให้ความสำคัญในการประพฤติตนเป็นแบบอย่างเหตุเพราะหลักธรรมของศาสนา นับเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิต หากเด็กและเยาวชนมีหลักที่ดีในการดำเนินชีวิตที่ประพฤติตนในหลักครรลองคลองธรรม การรู้ ผิด ชอบ ชั่ว ดี ก็นับเป็นตัวช่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมได้อย่างดียิ่ง

3) ส่งเสริมด้านการปฏิบัติและการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูภายในโรงเรียน

การพัฒนาและประพฤตินี้ให้เป็นแบบอย่างของครูควรมีการส่งเสริมและปฏิรูปรูปแบบวิธีการเรียน การสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการเพิ่มความเข้าใจในด้านจิตวิทยา รวมถึงทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน เนื่องจากครูเป็นผู้มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ครูจึงเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีให้กับผู้เรียน

4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชนในการกำหนดแนวทางในการศึกษา

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบของการกำหนดแนวทางการศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมาก เหตุเพราะการศึกษาเป็นฐานรากที่สำคัญในการดำรงชีวิต ฉะนั้นหากมีความพร้อมด้านการศึกษาที่เหมาะสม ตลอดจนการมีหลักสูตรที่พร้อมบุคลากรที่เชี่ยวชาญมีศักยภาพตลอดจน การที่ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้เรียนร่วมกับสถานศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้องค์กรภาครัฐและเอกชนควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในเชิงรุกและเชิงลึกโดยการเข้าถึงสถาบันครอบครัวและสถาบันทางศาสนา รวมทั้งสภาพชุมชนของเด็กและเยาวชน โดยตรง ซึ่งแนวทางหรือมาตรการเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาในสังคมได้

อย่างไรก็ตามจากรูปแบบดังกล่าวที่ผู้เขียนได้นำเสนอมานี้ เปรียบเสมือนทางเลือกหรือมุมมองที่สำคัญของสังคมไทยที่ควรนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อลดปัญหาในสังคมให้ลดน้อยลง เพราะหากเปรียบเทียบการกับปลูกต้นไม้ก็เปรียบเสมือนการใส่ปุ๋ยบำรุงรากใส่ปุ๋ยที่ดีในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไม่ให้บุคคลประพฤติผิดโดยไม่ชอบ ตลอดจนลำต้นของต้นไม้ก็มีครุ ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างจึงส่งผลให้การออกดอกออกผลของต้นไม้ที่หากเปรียบได้กับเด็กเยาวชนรุ่นใหม่ก็จะเป็นคนที่มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่หลงผิด ไม่เห็นแก่ได้ ซึ่งแนวทางทั้งหมดทั้งหมดนี้นับเป็นการแก้ไขปัญหาในสังคมในระยะยาวที่ควรนำมาปรับใช้ในสังคมไทยเพื่อให้เป็นประเทศที่มีการพัฒนาและความเจริญองงามทางวัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจได้

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา พุทธรเมตตะ. (2548). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเกาหลี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และคณะ. (2555). *การสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน.
- ธนพล จากใจดี. (2548). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศอินเดีย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ธัมมนันทาภิกษุณี (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์). (2548). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศศรีลังกา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ศศิธร เล็กสุขชี และคณะ. (2549). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศนิวซีแลนด์แลนด*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมชาย เสริมแก้ว. (2549). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศสวีเดนแลนด*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุภาพร สุขสวัสดิ์ดี. (2552). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี*. (งานนิพนธ์) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- Junsan, S. and Suntawan, T. (2015). *Guidelines for developing desirable characteristics of the students in Tha Tako school group 1 under the office of Nakhon Sawan primary educational service area 3*. Retrieved January 8, 2016, From <http://gs.nsr.u.ac.th/files/1/117คักดีสกล%20จันแสน.pdf> [in Thai]
- Napaton, H. and Lawthong, N. (2014). A proposed assessment guideline of student desirable characteristics. *OJED*, 9(2), pp. 350-364.
- Phra Phrom Kunakorn. (2008). *What life have got from studying and working?*. Bangkok: Thammasapa publishing.